

JOKAISEN SISÄLLÄ ON OMA LAULU?

- Merkittävien laulunoppimiskokemusten tarkastelua fenomenologisen tutkimuksen viitekehyksessä

Kandidaatintutkielma
Musiikkitiede, musiikin laitos |
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2017
Sari Siltavuori

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 FENOMENOLOGINEN PSYKOLOGIA JA FILOSOFIA	4
2.1 Deskriptio eli ilmiön kuvaaminen	5
2.2 Reduktio	6
2.3 Merkitystihentymät, merkitysverkostot ja merkityssuhteet	7
2.4 Ihmiskäsitys	8
3 IHMISEN LAULUÄÄNI	11
3.1 Laulaminen terapiana	13
3.2 Laulaminen ihmisen elämänkentällä	13
4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	16
4.1 Tutkimusongelma ja tutkittavan valinta	16
4.2 Aineiston keruu, menetelmän kuvaus ja luotettavuus	17
5 JAAKON TARINA	21
5.1 Jaakon merkittävien laulunoppimiskokemusten analyysi ja tulkinta	23
5.2 Jaakon kolmas elämänkenttä Phenixin hierarkisen rakenteen muodostelmassa	28
5.3 Tulokset	32
6 DISKUSSIO	35
LÄHTEET	37

1. JOHDANTO

Jokaisella meistä on kokemuksia laulamisesta ja siitä saadusta palautteesta joka joko kannustaa tai kehottaa pitämään suu kiinni. Kenenkään ei tarvitse kuitenkaan jäädä kohtalonsa vangiksi. Myös huonoa palautetta omasta äänestään saaneella ja sen vuoksi musiikin "hylänneellä" henkilöllä voi olla myöhemmässä elämänvaiheessa onnistuneessa vuorovaikutustilanteessa, mahdollisuus oppia laulamisen "uusi skeema". Musiikin harrastamisen avulla, musiikin generoidessa suuntaa, päämääriä ja pyrkimyksiä henkilö voi kokea musiikin mielihyvää tuotavana elämänikäisenä haasteena matkalla kohti tasapainoa, korkeamman asteista hallintaa ja rakennetta.

Laulamiseen liittyvät kokemukset ovat aina yhteydessä omaan ruumiiseen. Laulaessaan ihminen muodostaa aistimuksistaan ja tuntemuksistaan ruumiillistuneen suhteen itseensä ja ympäröivään maailmaan. Erittelemällä laulukokemuksiaan ja tuntemuksiaan ihminen tiedostaa ja muodostaa laulamiseen liittyviä merkityksiä. Laulamiseen liittyvät merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa ruumiin ja maailman välille. Laulamalla, siis elämällä omassa ruumiissaan ihminen on maailmassa.

Laulaminen on aina myös terapeutista toimintaa. Sitä voidaan käyttää siltana sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä tunteiden että ahdistusten purkamiseen. Laulamisen tekniikkaan ja sitä myöten hallintaan liittyvät (hengitys, tuki) kokemukset tuovat tullessaan terapeutteja vaikutuksia, kuten itsetunnon paranemista, rentoutumista, mahdollisuutta ilmaista omia tunteitaan.

Laulamiseen liittyvää tutkimusta oli tehty vielä vuosituhaten vaihtuessa niukasti. Vuonna 2005 julkaistu Ava Nummisen kirjoittama väitöskirja: Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi sai osakseen paljon julkisuutta ja herätti keskustelua kouluaikoina syntyneistä laululukoista. Myös kuorossa laulaminen ja sen terveysvaikutus ihmisen eliniän pidentäjänä kiinnostaa musiikintutkijoita tänään. Tämä tutkimustyö tarkastelee laulamista ja sen merkityksiä yksittäisen tapauksen kautta.

Tutkimukseni käsittelee omaan ääneen ja laulamiseen liittyviä oppimiskokemuksia. Kysymykseni kuuluu: Millaisia laulunoppimiskokemuksia haastateltavalla on? Miten ne ovat vaikuttaneet tutkittavan elämänkentällä? Ovatko haastateltavan laulamiseen liittyvät kokemukset olleet negatiivisia?

Ensin esittelen laulamisen kokemuksen analyysiin, tulkintaan ja ymmärtämiseen tarvittavaa fenomenologisen filosofian ja psykologian, hermeneutiikan ja kognitiivisen psykologian viitekehystä ja menetelmiä. Sitten tutkin ja analysoin tutkittavan laulamiseen liittyviä kokemuksia ja niiden merkitystä. Lopuksi pohdin näitä esittämiäni kysymyksiä ja haastateltavan kertomia laulamiseen liittyvien kokemusten merkitystä Lauri Rauhalan holistisen ihmiskäsityksen viitekehyksessä.

Olen työssäni laulunopettajana opettanut monen ikäisiä ja monenlaisia ihmisiä ja kiinnostus aiheeseen heräsi törmätessäni pitämälläni musiikkia virikeohjaajille – kurssilla henkilöihin, joiden lauluun liittyvät oppimiskokemukset olivat joko säilyttäneet tai jopa kokonaan kadottaneet yhteyden laulamiseen.

2. FENOMENOLOGINEN PSYKOLOGIA JA FILOSOFIA

Fenomenologisen liikkeen perustajana pidetään varsin yksimielisesti saksalaista Edmund Husserlia ja läpimurtotutkimuksena 1900 -1901 ilmestynyttä teosta *Logische Untersuchungen I-II (Loogisia tutkimuksia)*. Teos inspiroi monia Husserlin oppilaita esimerkiksi Martin Heideggeria. Heidän viitoittamaa tietään pidetään fenomenologisen filosofian suuntauksena. Husserlin keskeinen päämäärä oli tietoisuuden aprioristen intentionaalisten (havainto, tieto, tahtominen, toiminta, tunne ja esteettinen kokeminen) rakenteiden hahmottaminen. Intentionaalisuudesta tuli yksi fenomenologisia filosofeja, mm. Sartre, Levinas, Merleau-Ponty, yhdistävistä ajatuksista. Koska fenomenologia jäi jo alkuvaiheistaan hajanaiseksi liikkeeksi, ei niin sanotun puhtaan fenomenologian perustan luoneen teoreetikko E. Husserlin ajattelu synnyttänyt missään vaiheessa ympärilleen

kiinteää, institutionalisoitunutta koulukuntaa. Näin ollen fenomenologian tarkka rajaaminen ja määrittäminen ovat muodostuneet vaikeaksi sen historiasta kirjoittaville.

2.1 Deskriptio eli ilmiön kuvaaminen

Fenomenologisessa filosofiassa deskriptiivisyydellä viitataan pyrkimykseen välttää analyttisiä ja selittäviä käsitteitä. Tiukasti tulkittuna fenomenologinen filosofia edellyttää, että deskriptio on ilmiön kuvausta sellaisena, kuin se välittömästi ilmenee. Empiirisessä fenomenologisen psykologian tutkimusprosessissa tilanne on erilainen, koska kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä antaa toinen, tutkittavaksi lupautunut henkilö.

Perttulan (1995) mukaan empiirinen psykologinen tutkimus ja sellainen filosofinen tutkimus jossa selvitetään filosofien kirjoittamia tekstejä vastaavat tutkimisprosessiltaan toisiaan; tutkijan välittymätön yhteys toisen ihmisen kokemukseen on mahdottomuus. Kummassakin analyysin kohteena on toisen ihmisen kokemuksen ilmaisu.

Perttulan (1995) mukaan fenomenologisessa psykologiassa deskriptiolla viitataan tutkittavan antaman kuvauksen mahdollisimman suureen vastaavuuteen hänen alkuperäisen kokemuksensa kanssa. Psykologisen tutkimuksen oletetaan olevan sitä deskriptiivisempää mitä paremmin se onnistuu sekä tutkittavan että tutkijan näkemyksen auki kerimisessä. Deskriptiosta voidaan puhua tutkittavan kokemuksen ilmaisun ja tutkijan siitä muodostaman kuvauksen vastaavuutena. Tässä merkityksessä deskriptio tulee psykologisessa tutkimusprosessissa esille tutkimusaineiston analyysivaiheessa. Siihen pyritään fenomenologisen reduktion avulla. (Perttula 1995, 43.)

2.2 Reduktio

Fenomenologinen reduktio paljastaa filosofialle sen varsinaisen tutkimuskohteen. Husserl esittää ajatuksen taiteen ja fenomenologisen metodin sukulaisuudesta jossa ikään kuin "kytkeydytään irti" olevasta todellisuudesta. Husserlin assistentti Eugen Finkille reduktio on hämmästyttävä maailman edessä. Esteettisen kokemuksen ollessa puhtaimmillaan siinä toteutuu fenomenologinen reduktio. Sen yhteydessä luovumme uskostamme todellisen maailman olemassaoloon samoin kuin käytännöllisistä ja älyllisistä intresseistämme. (Haapala & Lehtinen 2001, xliv.)

Reduktion avulla tutkija pyrkii hahmottamaan tutkittavan tajunnassa ilmenevän kokemuksen sisältöjä. Reduktio sisältää tutkijan omien ennakkokäsitysten sulkeistamista ja mielikuvatasolla tapahtuvaa muuntelua. Sulkeistamisessa tutkija pyrkii tietoisesti irtautumaan luonnollisesta asenteestaan sekä tutkittavaan henkilöön että ilmiöön. Sulkeistamisen jälkeen tutkija muuntelee ilmiötä reflektiivisesti mielikuvituksen ja intuition avulla. Sulkeistamalla pyritään tavoittamaan mieli (josta Husserl käyttää termiä *noema*), jossa ilmiö koetaan. Tällä tavalla reduktion kautta pyritään löytämään tekijät jotka muodostavat kokemuksen olemuksen (Husserlin terminä *eidós*).

Psykologisessa tutkimuksessa kokemus reduktion kohteena merkitsee Perttulan (1995) mukaan käytännössä sitä, että riippumatta tutkittavan antaman kuvauksen sisällöstä, tutkija pitää sitä sellaisenaan tutkimusaineistona ja tutkimuksensa kohteena, vaikka tutkija olisi tietoinen siitä, että tutkittavien kuvaus on tavalla tai toisella vääristynyt tai epätodennukainen, on tutkijan pidettävä tutkittavan antamaa kuvausta analyysivaiheessa hänen kokemuksensa ilmaisuna ja siten tutkimusaineistona. Sekä fenomenologiselle filosofian ja psykologian reduktiolle on yhteistä pyrkiä minimoimaan tekijät jotka estävät tutkittavan ilmiön hahmottamista. Fenomenologinen reduktio on filosofinen metodi , jonka avulla deskriptiivisyyteen pyritään. (Perttula 1995, 110 -111.)

2.3 Merkitystihentymät, merkitysverkostot ja merkityssuhteet

Merkitystihentymällä viitataan merkitysten välisiin sisällöllisiin yhteyksiin ja kietoutumiin. Merkitysverkostolla viitataan siihen merkitystihentymien kokonaisuuteen, joka on empiirisen erityistieteellisen tutkimuksen tutkimuskohteena. (Perttula 1995a.) Merkitysverkoston ja -tihentymän käsitteet sisältävät olemuksen (Husserl) ja rakenteen alkuperäisten käsitteiden ideat sovellettuna fenomenologisen psykologisen tutkimuksen ominaispiirteisiin.

Fenomenologisen lähestymistavan mukaan persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset ovat Lauri Rauhalan (mm.1974) mukaan osa ihmisen tajunnassa (mielessä, psyykessä) ilmeneviä mielellisiä edustuksia eli merkityssuhteita. Merkityssuhteen muodostuminen voitaisiin yksinkertaistetusti esittää muodossa: objekti -> mieli (noema), joka siitä ilmenee -> tajunta, jolle mieli on (Lehtovaara 1992, 115). Mainitut merkityssuhteet muodostavat suhdejärjestelmän (vrt. Perttula: merkitysverkosto) eli eräänlaisen yksilön kokemushorisontin maailmasta, jossa hän elää. Kokemushorisontti sisältää siis erilaisia tajunnallisia ymmärtämysyhteyksiä. (Rauhala 1983, 29.)

Rauhala kirjoittaa merkityssuhteiden syntyvän tajunnan mielenantoprosesseissa suhteessa johonkin objektiin. Merkityssuhteessa ymmärrämme jonkin objektin tai asiantilan joksikin tai jonkinlaiseksi. (Rauhala 1981, 1990, 1992, 1993, 1995.) Perttulan mukaan merkitystihentymät ja - verkostot ovat ihmisen tajunnassa sisällöllisesti toisiinsa kietoutuneita kokemuksia. Kietoutuneisuus on tajunnan mielellisen perusrakenteen mukaisesti tajunnan ominaislaatua. Olemusten tapaan myös merkitysverkoston tutkimisessa tutkija käyttää hyväksi mielikuvatasolla tapahtuvaa muuntelua. Sen avulla toisen ihmisen kokemuksista pyritään löytämään kokemuksia yhdistävät, niiden olemassaololle välttämättömät merkityssuhteet. (Perttula 1996, 47- 48.)

Rauhalan mukaan merkityssuhteita ovat myös merkittäviin kokemuksiin liittyvät perustunnelmat, kuten rakkaus ja viha, myötätunto, kunnioitus, monet arvokokemukset, uskonnollisen pyhyiden ja hartauden tajunnalliset tilat ja esteettiset ja emotionaaliset tunnelmat, puhutun kielen avulla ilmaistujen persoonallisesti merkittäviin

oppimiskokemuksiin liittyvien merkityssuhteiden ohella. (Rauhala 1981, 1990, 1992, 1993, 1995.)

2.5 Ihmiskäsitys

”Ihminen on aina jotain muuta ja enemmän kuin senhetkinen empiirinen tieto hänestä” ja ”kaikki ymmärtäminen on yhteyksissä ymmärtämistä” (Rauhala 1974a). Ihmistyössä kasvattaja on vuorovaikutustilanteessa kasvatettavan kanssa, jossa molemmilla on mahdollisuus oppia paitsi toinen toisistaan myös ihmisyydestä yleensä.

Rauhala (1983, 13) kirjoittaa rajoittuneesta tai virheellisestä ihmiskäsityksestä ja sen vaikutuksista: ”yksityisen ihmisen rajoittunut tai virheellinen ihmiskäsitys ei useinkaan vaikuta laajasti, ellei tämä satu olemaan suurta valtaa käyttävä henkilö.” Opettajan ihmiskäsitys näkyy mm. siinä palautteessa jonka hän oppilailleen antaa. Oppilaan laulamisesta saama palaute on paitsi yhteydessä siihen kuvaan minkä oppilas itsestään laulajana muodostaa, myös käsitykseen itsestä ihmisenä. Koska laulaminen on osa ihmisen olemassaolon syvyyttä, voi varsinkin negatiivisella palautteella omasta äänestä olla kohtalokkaat seuraukset. Opettajalla on siis suuri valta ja vastuu. Mäki-Oppaan (1983) sanoin: ”ankaralla kasvatuksella, katkerilla loukkauksilla ja epäoikeudenmukaisella kohtelulla lapselta voidaan nujertaa oma tahto ja katkaista häneltä siivet.”

Rauhalan (1983, 25) mukaan ihmisen ontologinen perusmuotoisuus voidaan esittää kolmijakoisena: *Tajunnallisuus* (olemassaolo kokemisen eri laatuna ja asteina) käsitetään tässä ihmiskäsityksessä inhimillisen kokemisen kokonaisuudeksi. Mieli ja elämys toimivat ja ilmenevät yhdessä ja siten ne yhdessä muodostavat tajunnan perusyksiköt. Tajuntaa itsessään emme voi havaita, vaan ainoastaan sen sisältöjä. Mielellisyys on tajunnan perusolemus. (Rauhala 1983, 27.) Kokemus voi ilmetä tajunnalle henkisenä, jolloin siihen sisältyy itsetiedostus tai psyykkisenä, jolloin se ei sisällä kykyä itsetiedostukseen.

Loogisessa katsannossa henkinen on psyykkistä korkeatasoisempi (Rauhala 1992a). Psyykkistä kuvaa sen sisäinen virittyneisyys, läheinen yhteys orgaaniseen olemispuoleen sekä väistämätön yksityisyys. Vaikka psyykkinen voi toimia psykofyysisen

olemassaolon kannalta mielekkäänä säätelijänä, ei se itsetiedostuksen mahdottomuuden vuoksi voi koskaan olla vastuussa toimistaan. Suuri osa psyykkisestä on tiedostamatonta, tajunnan sisäisen elämyksellisyyden alkeisjäsenystä.

Tajunnan henkisyydellä Rauhala viittaa merkityksiin, jotka ovat joko yleistäviä tai ihmistä kehittävästi yksilöllistäviä. Merkittävää on henkiseen sisältyvä itsetiedostus. Sen puitteissa ihminen voi oivaltaa olemisensa merkityksen subjektina, mahdollisuutena säädellä itse merkityksiä ja merkityksillä operointiin liittyvän vastuullisuuden. Henkisen avulla ihmisen on mahdollista hahmottaa niin itseään kuin itsensä ulkopuolista, niin mennyttä, nykyisyyttä kuin tulevaa. (Perttula 1995, 229.) Merkityssuhde on sisällöltään juuri tietynlainen vain kyseisen ihmisen elämäkokonaisuudessa; sitä ei ole olemassa kyseisen ihmisen ulkopuolella. (Rauhala 1993a.)

Kehollisuus (olemassaolo orgaanisena tapahtumana) viittaa Rauhalalla ihmisruumiin orgaanisiin prosesseihin. Orgaaninen olemassaolo ilmenee elämänä, jonka voidaan ajatella olevan olemassaolon perusolemus. Se merkitsee sitä, että ainakin aivot, hermosto ja geenit ja verenkierto täytyy olla olemassa, jotta olentoa voidaan kutsua ihmiseksi.

Situationalisuus (olemassaolo suhteutuneisuutena omaan elämäntilanteeseen eli elämäntilanteisuus) on Rauhalan mukaan olemassaoloa suhteutuneisuutena elämäntilanteeseen ja johon kehollisuus ja tajunnallisuus ovat suhteessa. Elämäntilanteisuus on ihmisen kietoutuneisuutta jo alkuperäisessä olemassaolossaan oman elämäntilanteensa rakennetekijöihin, kuten maantieteellisiin oloihin, taloudelliseen tilanteeseen, kulttuuriin, ihmisiin ja arvostuksiin. Situaatio siis rajaa maailmasta sen osan, johon ihminen on suhteessa. Situaatioon oivaltamisen kannalta on tärkeää havaita että ihminen on koko elämänsä osa elämäntilanteisuuttaan. Situaatio ei siten ole mitään ihmisen elämässä ulkopuolelta vaikuttavaa.

Empiirisen ihmistutkimuksen kannalta on huomionarvoista, että tietyt situaationaalisuuden rakennetekijät ovat kohtalonomaisesti määräytyneitä ja siten ihmisen valinnanvapauden ulkopuolella. Tällaisia ovat esim. rotu, sukupuoli, syntymäjärjestys ja vanhemmat ja lauluääni. Toisiin rakennetekijöihin ihminen voi vaihtelevin määrin

vaikuttaa. Tällaisia ovat esim. koulutus, perheenperustaminen, ihmissuhteet ja taloudellinen asema. Vaikka ihmisten tilanteissa on yhteisiä rakennetekijöitä, on tilanne perimmänsä aina yksilöllinen. Ei ole olemassa kahta ihmistä jotka olisivat suhteessa maailmaan täsmälleen samalla tavalla.

”Situationaalisuuden säätöpiirin kulun ohjannassa epäsuotuisista tilasta positiiviseen suuntaan tajunnalla on aikuisuudessa erittäin tärkeä tehtävä. sen tekemien valintojen avulla voidaan poistaa negatiivisuutta, joka on tulossa kokonaisuuteen tilanteen tai kehon kautta. Sinne jo pääsystä ja liikkeessä olevaa negatiivisuutta voidaan tajunnan avulla lievittää poistamalla tilanteesta negatiivisia komponentteja tai etsimällä korvausta niille negatiivisille komponenteille jotka kohtalonomaisina ja pysyvinä ei ole poistettavissa.” (Rauhala 1983, 94.)

Rauhalan (1974, 1986, 1989, 1990, 1993 a,b) holistisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen edellä esiteltyistä olemisen perusmuodoista edellyttää toisensa olemassa olemassa. Mikään olemisen perusmuoto ei siten ole kokonaisuuden kannalta toista ensisijaisempi eikä voida ajatella sellaista ihmistä, joka ei todellistuisi ainakin näissä kolmessa järkipärisesti perusteltavissa olemisen perusmuodossa. Perttulan 1995, 16 mielestä Rauhala korostaa, ettei holistisuus kuitenkaan merkitse perusmuotojen tasalaatuisuutta. Jokaisella olemisen perusmuodolla on toisiinsa palautumaton perusrakenteensa. Olemismuodot ovat lähtökohtaisesti kietoutuneet toisiinsa, mutta kukin olemismuoto voi toimia ainoastaan oman perusrakenteensa mahdollistamalla tavalla.

2. IHMISEN LAULUÄÄNI

Ihmisen lauluääneen vaikuttavat sekä fysiologiset että psyykkiset tekijät. Lauluääntä voidaan verrata puheääneen. Perustekijät molemmissa ovat samat; samaa äänentuottoelimistöä käytetään niin puheen kuin lauluäänenkin tuotossa.

Laulussa kuitenkin sävelkorkeus- ja voimakkuusvaihtelu ovat laajempia ja musiikkiteoksen määräämiä esimerkiksi vaihtelunopeuteen ja sävelpuhtauteen nähden ja

laulussa on myös toisenlaisia laadullisia vaatimuksia esim. ns. rekistereissä (Laukkanen & Leino 1999, 220).

Äänenharjoittaminen vaatii yleensä pitkäjännitteisyyttä ja äänenkäytön opettajan olipa hän musiikinopettaja koulussa tai laulunopettaja musiikkiopistossa tulisi tuntea äänentuottamisprosessi ja siihen vaikuttavien tekijöiden vaikutukset.

3.1 Laulaminen terapiana

Laulaminen herkistää koko ihmistä. Laulaessaan ihminen kuulee ja tuntee kehossaan äänen värähtelyn. Värähtelyn voi tuntea myös laulavaa ihmistä koskettamalla. Ihmisen fyysinen ja psyykinen yhteys katkeilee usein esim. sairauksien, stressin ja kiireen takia. Laulaminen on yksi tapa säilyttää tämä yhteys ja kokea elämyksiä olemassaolostaan.

Laulun avulla ihminen voi löytää yhteyden itseensä. Laulaminen musiikkiterapiassa voi Ahosen (1993, 210- 211) mukaan olla:

- Prosessia painottavaa laulamista ryhmässä
- Prosessia painottavaa laulamista yksin
- Esitykseen tähtäävää laulua ryhmässä
- Esitykseen tähtäävää laulua yksin

Laulua voidaan käyttää siltana sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä tunteiden, jännitysten ja ahdistusten purkamiseen.

Partasen (1996, 108) mukaan yhteislaulun tavoitteet ovat:

1. Yhteislaulun aikana voi kokea suurta yhdessäolon tunnetta, siinä voi tuntea olevansa yksi joukosta ja oma itsensä.
2. Laulaminen voi olla tunteiden käsittelyä, ilon, surun, eron, rakkauden ikävän, toivomisen jne.
3. Laulu voi olla itsetunnon nostamista, koska sen avulla ihminen voi elää vapaasti mielikuvissaan.
4. Laulun avulla ihminen voi palata muistoihinsa.
5. Laulun avulla voidaan käsitellä ihmissuhteita.

6. Laulaessa saa lähettää viestejä toisille ihmisille ja sanoa enemmän kuin puhumalla pystyy sanomaan. Laulun avulla voi puhua siitäkin, mistä ei muuten uskaltaisi.
7. Laulussa ei tarvitse olla rehellinen, saa valehdella ja sanoa, mitä haluaa, voi panna monet asiat laulun tekijän piikkiin.
8. Laulun avulla voi tehdä myös surutyötä. Monet laulut kertovat menetetyistä ihmissuhteista.

Laulamisen terapeuttinen vaikutus on merkittävä, siksi onkin vaikea hyväksyä laulamiseen koulussa kohdistuvia odotuksia ja paineita. Laulamisesta on muodostunut koulussa suorituskeskeinen tapahtuma. Laulamista, oppilaan ääntä, ainakin tutkittavan kohdalla, on arvioitu alaluokilta lähtien. Myös useimpien tätä tutkimusta varten haastattemieni henkilöiden laulukokemuksista kertovien henkilöiden mukaan opettaja erotteli oppilaat julkisesti pidetyissä laulukokeissa hyviin ja huonoihin laulajiin. Huonoksi nimetty laulaja lopetti laulamisen julkisen häpäisyn, laulukokeen, traumatisoimana. Vaikka kaikista ei voi tulla laulajia, voisimme käyttää hyväksemme laulamisen terapeuttisia mahdollisuuksia koulussa, heti alkumetreiltä asti. Onneksi lauluilmapiiri on tältä osin muuttunut ja tarjolla on mm. kuoroja nk. laulutaidottomille aikuisille. Laulaminen kuuluu kaikille.

Oppilailta odotetaan jo pienestä pitäen tulosta. Laulamisen suhteen siihen kasvattavat mm. peruskoulussa musiikinopettajat, rehtorit, koko kouluyhteisö. "Lyhytnäköisen "tuloksen" tekemisen vaaroihin kuuluu siten esimerkiksi houkutus luopua maltillisesta, kypsymistä kunnioittavasta ja monipuolisesta koulutuksesta, taiteesta, humanistisesta ymmärtämisestä ja etsimisestä." (K.Kurkela 1998, 277.)

Olennaista peruskoulun laulunopetuksessa pitäisi olla oppilaan kasvaminen niin että musiikista ja laulamisesta muodostuu elinikäinen mielihyvää tuottava harrastus, jolloin musiikkiin liittyvät valinnat yleistyvät ja ohjaavat päämääriä, joista parhaimmillaan tuloksena voisi olla elämän tasapainoinen kokeminen, psyykkiseen rauhoittumiseen liittyvä mielekkyys ja "merkityksellisyys".

Yllä esitetyt Ahosen ja Partasen mainitsevat tavoitteet laulamislle musiikkiterapiassa ja yhteislaulussa voisivat olla osa myös peruskoulun laulunopetuksen tuntisisältöjä ja niiden tavoitteita.

3.2 Laulaminen ihmisen elämänkentällä

Seuraavaksi esittelen oman tutkimukseni analyysissä käyttämiäni tutkimuksia, tutkijoita ja kognitiivisia käsitteitä. Havainnollistan niitä myös laatimillani kaavioilla (katso myös liitteet) jotka yhdistän myöhemmin tutkimuksessani tutkittavan kokemuksiin.

Esimerkiksi kognitiivisessa psykoterapiassa on keskeisenä ajatus, että ihminen voi halutessaan muuttaa niitä ajatuksia ja toimintoja, jotka aiheuttavat hänessä, ongelmasta riippuen erilaista oireilua. Mikäli ihmisellä on pelkoja esim. laulamisen suhteen ja mikäli halutaan, voidaan tämä elämään negatiivisesti vaikuttava tietosuhte ihmisen elämänkentällä muuttaa esim. hyvän ohjauksen ja opettajan tai terapeutin avulla positiiviseksi, merkitykselliseksi, koko elämään vaikuttavaksi uudeksi tietosuhteeksi, skeemaksi.

Lehtosen mukaan kognitiiviset mallit ovat monin tavoin rikastuttaneet ja syventäneet musiikintutkimuksen tarkasteluperspektiivejä. Samalla ne ovat luoneet ikään kuin yhteisen kielen musiikin, musiikkipsykologian sekä musiikkiterapian tutkimukselle. Kognitiiviselle ajattelulle musiikintutkimuksessa on ollut ominaista musiikin näkeminen entistä enemmän ainutlaatuisena "kognitiivisena prosessina", jonka sisältämät merkitykset ja alkuperä on löydettävissä ihmisen kognitiivisesta ja symbolistisesta toiminnasta.

Lehtonen (1992) esittelee artikkelissaan "Musiikki elämisen kentällä" sosiaalipsykologi Kurt Lewinin kenttäteoriaa, jota kutsutaan usein kognitiiviseksi kenttäteoriaksi. Lewinin (1952) teorian tarkoituksena on tarkastella tietyn yksilön konkreettista käyttäytymistä jonakin tiettyä hetkenä tai ajankohtana. Tämä tapahtuu Lewinin kehittämän elämänkentän (life space) käsitteen avulla. Elämänkenttään sisältyvät kaikki psykologiset tosiasiat, jotka tiettyä hetkenä vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen.

Elämänkenttä sisältää yksilön ja hänen ympäristönsä siten kuin yksilö ne kulloisessakin tilanteessa kokee; yksilön tavoitteet ja näiden väliset suhteet.

Miettisen (1984) mukaan elämänkentän avulla kuvataan siis yksilön psykologista tilannetta. Erityisen tärkeitä kuvauksessa ovat kunkin yksilön sen hetkiset tarpeet, intressit ja tavoitteet sekä niiden tavoittamisen tiellä olevat esteet. Motivaatio perustuu paljolti tavoitteiden saavuttamiseen ja niiden saavuttamisen tiellä olevien esteiden synnyttämään jännitteeseen (ks. Lehtonen 1995, 215).

Lewin (1952) näkee oppimisen tärkeimmän tyypin nimenomaan yksilön kognitiivisen rakenteen (tietosuhteen) muutoksissa. Kognitiivinen rakenne on elämäntilanne, erityisesti yksilön fyysistä ja sosiaalista ympäristöä koskeva, eriasteisesti jäsentynyt "älyllinen käsitys".

Lehtosen mukaan musiikin harrastaminen ja musiikkiterapian ilmestyminen inhimillisen merkityksenmuodostuksen kentälle näyttää "leviniläisellä elämänkentällä" hänen kokemuksensa perusteella muuttavan varsin radikaalistikin ihmisyksilön "kenttäorientaatiota" ohjaavia skeemoja. Musiikki generoi ja suuntaa monin tavoin päämääriämme ja niihin liittyviä erilaisia pyrkimyksiä lisäksi se saattaa integroitua niin olennaisesti maailman- ja ihmiskuvaamme, että se alkaa voimakkaasti suunnata toimintaamme ja päämääriämme myös muilla elämänalueilla. (Lehtonen 1992, 215.)

Lehtonen toteaa, että musiikki on ikään kuin "mikrokosmos", pienoismaailma, jonka ilmiöillä ja tapahtumilla on suora vastaavuus muun elämämme merkityksiin ja valintoihin. Samoin näyttää siltä, että musiikkia harrastava ihminen saattaa musiikkia kuunnellessaan, harjoitellessaan ja soittaessaan tehdä sellaista psyykkistä työskentelyä, jota hän ei voisi tehdä muulla tavoin.

Artikkelissaan Lehtonen esittelee myös symbolitutkija Susan Langerin pohdiskelua musiikin merkityksellisyydestä. Langer toteaa musiikin järjestelevän, ilmaisevan ja luovan uudelleen tajunnan ja tunteen rakenteita. Hänen mielestään musiikki itsessään on psyykkisen prosessin symboli, jonka muodot ulottuvat periaatteessa psyykkisen prosessin kaikkiin kehitysvaiheisiin ja kokemusvivahteisiin. Näin ollen musiikkia käyttävä yksilö voi musiikkia käyttämällä korjata, uudelleen organisoida ja

jäsentää omia psyykkisiä rakenteitaan, jotka keskeisesti vaikuttavat hänen elämänkenttensä kokemiseen ja siellä orientoitumiseen. (Lehtonen 1992, Langerin 1951,1953,1967 mukaan)

Langerin (1953,1967) useissa teoksissaan esittelemä musiikin isomorfia (samanrakenteisuus) elämän itsensä kanssa synnyttää mielenkiintoisen tarkasteluperspektiivin inhimillisten merkitysten ja elämisen mielekkyyden maailmaan. Erilaisina merkitysristiriitoina esiintyviä mielekkyysongelmia voidaan Phenixin (1968) mukaan kuvata erilaisina merkitysristiriitoina esiintyviä mielekkyysongelmia hierarkkisen muodostelman avulla jossa ylimpänä, peruskysymyksenä on:

1. oman olemassaolon merkitys

Tästä peruskysymyksestä voidaan johtaa rinnakkaisia ja eritasoisia askelmia jotka liittyvät alemmantasoiisiin elämäntehtäviin

2. itsestä huolehtimisen merkitys
3. oman elämän aktiivisen ohjaamisen merkitys
4. oman kasvatusta- ja hoitovastuun merkitys
5. joidenkin yksittäisten elämäntehtävien merkitys.

Kaikki nämä tasot palautuvat viimekädessä hierarkian ylimmälle tasolle, oman elämän merkityksellisyyden kysymyksissä

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Kokemuksen tutkiminen, toisen ihmisen kokemusmaailmaan sukeltaminen pakottaa tutkijaa pohtimaan omaa ihmiskäsitystään. Laulamisen kokemus on mielestäni yhtä syvällä kuin kysymys – Mitä ihminen on? Vastauksia etsiessäni pidän itsestänselvyytenä, että laulaminen on tärkeä osa ihmisen olemassaolon kokonaisuutta, monella eri tavalla.

Aloittaessani tutkimusprosessin, viitekehyyksi muotoutui Rauhalan holistisen ihmiskäsitys ja fenomenologinen tutkimus. Niiden kautta pyrin lähestymään ilmiötä, sen rakennetta ja sisältöjä. Aineiston keräämisen aikana huomasin tarvitsevani myös hermeneuttisen sekä kognitiivisen psykologian musiikintutkimuksen metodologista taustaa. Yritykseni on yhdistää sekä osin hermeneuttista ja fenomenologista metodologiaa, että osin kognitiivisen psykologian metodologiaa.

4.1 Tutkimusongelma ja tutkittavan valinta

Tutkimuksessani pyrin haastattelun avulla tarkastelemaan haastateltavan merkittäviä laulunoppimiskokemuksia. Selvitin sitä, millaisia ovat haastateltavan merkittävät laulunoppimiskokemukset? Mitä laulaminen haastateltavalle merkitsee? Millaista palautetta haastateltava on saanut omasta äänestään? Miten negatiivinen palaute on vaikuttanut haastateltavan laulamiseen tai laulamattomuuteen?

lältään haastateltava Jaakko (nimi muutettu) oli tuolloin 46- vuotta. Olin tuntenut Jaakon, monta vuotta koska hän oli ollut lauluoppilaani ja tiesin etukäteen hänen laulamiseen liittyvät taustansa. Tutkimusta tehdessäni Jaakko oli siinä vaiheessa tehnyt myös lukuisia omia laulusävellyksiä. Hän ei ollut saanut säveltämiseen mitään koulutusta vaan oli täysin itseoppinut.

4.2 Aineiston keruu, menetelmän kuvaus ja luotettavuus

Jaakon suostuttua haastateltavaksi pyysin häntä etukäteen miettimään omaa musiikillista elämänsä kertansa mm. millaisia laulukokemuksia hänellä oli koulussa. Sovimme ajan ja paikan. Paikaksi valitsin meille molemmille tutun laululuokan. Jaakko oli varautunut haastatteluun miettimällä musiikillista elämänsä kertansa mahdollisimman tarkasti. Minä olin valmistautunut haastatteluihin miettimällä kysymyksiä, mikäli niitä tarvittaisiin, jotta saisin haastattelusta irti kaiken mahdollisen.

Puhtaan fenomenologisen idean mukaisesti haastattelut tulisi olla strukturoimattomia, niin että tutkittava voi vapaasti kertoa juuri ne kokemukset, jotka hän sillä hetkellä kokee tärkeiksi ja olennaisiksi. Halusin kuitenkin ennakkotehtävän avulla varmistaa aineiston keräämisen onnistumisen ja annoin myös ennakkokäsitykseni vaikuttaa ymmärtämisprosessin kulkuun lisäämällä tietoa mm. laulutunneilla, tutkittavasta kohteesta. Näin hermeneuttisen metodin mukaisesti esiymmärrykseni aiheesta sekä kasvaa että osin muuttuu, ikään kuin korjaa tai täydentää esiymmärrystäni. Katsoin, että refleктоimalla omia ennakkokäsityksiäni pääsisin näin myös fenomenologisen reduktion kautta sulkeistamaan ajatuksiani ja "hämmästelemään" tutkittavaa ilmiötä.

Haastatteluista muodostui puolistrukturoitu teemahaastattelu. Olin ennalta suunnitellut väljät aihepiirit; laulukokemukset lapsuudesta tähän päivään. Varmuuden vuoksi mietin myös tarkempia kysymyksiä, jos haastattelu tulisi olemaan täysin minun varassani. Jaakko ei kuitenkaan arastellut tai jännittänyt haastattelutilannetta, vaan kertoi omista kokemuksistaan avoimesti ja monisanaisesti. Ajallisesti Jaakon haastattelu kesti noin kaksi tuntia eikä minun tarvinnut paljonkaan ohjata tilanteen kulkua. Jaakon haastattelun voitaisiin sanoa olleen melko puhtaasti fenomenologisen idean mukainen.

Haastattelu sujui tiettyjen musiikkiin liittyvien teema-alueiden puitteissa ja ne olivat osittain aineistoa jäsentäviä sisältöalueita. Analyysivaiheessa koin tämän ratkaisun tutkimusten tulosten kannalta oikeaksi ja selkeyttäväksi. Myös kokemusten nostaminen ja merkitseminen (kirjaimina ja numeroina) haastateltavan kullekin elämänkentälle niiden analysoimisen ja kategorisoimisen jälkeen auttoivat minua hahmottamaan merkittävien oppimiskokemusten merkityksiä ja suhteita. Kuviot auttavat uskoakseni myös lukijaa pohtimaan kunkin kokemuksen (negatiivista -/ positiivista+) merkitystä.

Teema-alueet haastattelussa olivat:

- kokemukset laulamista ja musiikista lapsuudessa esim. kotona
- kokemukset laulun ja musiikin opetuksesta alaluokilla
- kokemukset laulun ja musiikin opetuksesta yläluokilla
- kokemukset laulamista ja laulamiseen liittyvistä harrastuksista aikuisiässä

Muodostin teema-alueista kolme tutkimuksesta noussutta ajallisesti kronologista aikaisemmin esittelemääni "lewiniläistä elämänkenttää". Elämänkentällä näyttäytyvät musiikki/laulukokemukset purin Jaakon kertoman mukaan dimensioihin jotka peilautuvat Phenixin elämän merkityksellisyyden kysymyksiin ja aina peruskysymykseen oman olemassaolon merkityksestä jossa keskiössä on musiikki psyykkisen prosessin symbolina.

Haastattelusta saamani tiedot luokittelin seuraaviin dimensioihin:

- A. Kulttuurinen dimensio: mitä laulaminen tutkittavalle on, mitä siihen kuuluu, suhde muihin ilmiöihin esim. rakkauteen
- B. Sosiaalinen dimensio: laulamisen luomat sosiaaliset tilanteet ja sosiaaliset tilanteet joissa laulaminen on mukana
- C. Tiedollinen dimensio: oma laulutaito, oma ääni, musiikilliset tiedot, taidot, artistit
- D. Toiminnallinen dimensio: passiivinen harrastus; kuuntelu, musiikkituotteiden ostaminen, konserteissa käynti, tanssit ja aktiivinen harrastus; soitto, laulu, säveltäminen
- E. Elämyksellinen dimensio: musiikkimaku, laulamisen tärkeys elämässä, musiikin vaikutus elämään, mikä laulamiseksi on tärkeää

Dimensiot merkitsin kertomuksesta esiin kutakin dimensiota vastaavalla isolla kirjaimella. Jotkut esiin nousseet kokemukset voivat kuulua useampaan dimensioon, mutta selvyden vuoksi merkitsin kokemuksen vain yhteen mielestäni ensisijaiseen dimensioon. Koska katsoin, että kokemuksen kategorioiminen useampaan dimensioon laajentaisi liikaa tätä tutkimusta. Jokainen dimensio voisi yksistään olla tutkimuksen kohteena. Olennaista tämän tutkimuksen kannalta on löytää kertomuksesta musiikkiin ja erityisesti laulamiseen liittyvät positiiviset ja negatiiviset kokemukset, niiden merkitys ja vaikutus tutkittavan henkilön kognitiivisen tietosuhteen muutokseen yksilön elämänkentällä.

Merkittävän musiikki/laulunoppimiskokemuksen merkitsin kokemuksen positiivisuuden tai negatiivisuuden mukaan (+ / -). Kokemukset jotka eivät mielestäni olleet

selkeästi positiivisia tai negatiivisia en ottanut huomioon merkinnöissä. Niiden merkitseminen olisi tärkeää, jos haluttaisiin syventää merkittävien laulunoppimiskokemusten tutkimista vaikkapa tutkittavan henkilön lapsuuden elämän - kentällä, jolloin esim. laulamattomuuden tutkimista ja analysointia varten tarvittaisiin kaikki mahdollinen haastattelussa saatu muukin kuin musiikkiin/laulamiseen liittyvä tieto.

Liitin esiin nousseet negatiiviset tai positiiviset kokemukset elämän merkityksellisyyden hierarkkiseen rakenteeseen kutakin merkitysristiriitaa vastaavalla arabialaisella numerolla. Kuten dimension kohdalla myös tässä, merkitsin selvyyden vuoksi kokemuksen vain yhteen, ensisijaiseen kohtaan. Esim. (+A2) joka tarkoittaa, että esiin tullut positiivinen kokemus Jaakon kertomuksessa voidaan luokitella kuuluvaksi kulttuuriseen dimensioon, ja joka peilautuu kysymykseen itsestään huolehtimisen merkityksellisyydestä. Elämänkentällä nämä muuttujat heijastuvat yksilön ja ympäristön (esim. koulu) sen hetkisiin tarpeisiin, intresseihin, tavoitteiden saavuttamiseen ja niiden saavuttamisen tiellä oleviin esteisiin ja jännitteisiin. Jotka sitten vaikuttavat yksilön motivaatioon esim. laulamisen/musiikin harrastamisen suhteen.

Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa yksilölliset ilmaukset ja näkemykset ovat merkityksellisempiä kuin yleisyys, rakensin analyysin hermeneuttisen tulkintaprosessin mukaisesti sen yksittäisien osien; tutkittavan kertomukset omista laulukokemuksista, yhdistettynä Rauhalan fenomenologiseen analyysiin ja kokonaisuuden, Leviniläisen elämänkentän ja Phenixin hierarkkisen rakenteen vuoropuheluksi. Tämän avulla pääsin hermeneuttisen spiraalin seuraavaan vaiheeseen, jossa yksittäisten osien merkitys samoin käsitys kokonaisuudesta hieman muuttui.

Tarkempaa jonkin yksittäisen elämänkentän tai elämänkentältä nousseen merkityksen tutkimiseen voitaisiin analysointivaiheessa merkitä kukin merkittävä kokemus kaikkiin niihin dimensioihin ja hierarkkisen rakenteen osiin. Näin saataisiin vielä tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa analyysin avuksi. Tämän tutkimuksen kannalta se tarkoittaa esim. sitä että varsinkin negatiivisten oppimiskokemusten kohdalla olisi hyvä tehdä lisähaastatteluja ja luoda tutkittavalle ja tutkijalle ajallisesti mahdollisuus uusien ymmärtämysyhteyksiin.

Jaakon tapauksessa laulaminen ja musiikki ovat muodostuneet monella tapaa merkittäväksi terapeuttiseksi sekä esteettiseksi kokonaisuudeksi, joka läpäisee kaikkia elämänalueita ja näin palautuu aina Phenixin hierarkian ylimmälle tasolle ja peruskysymykseen ihmisen olemassaolon merkityksellisyydestä.

5. JAAKON TARINA

Jaakko ei ole ennen kouluikää ollut laulamisen tai musiikin kanssa tekemisissä. Hänellä on muistikuva, että vanhemmat hyräilivät, mutta eivät laulaneet. Kotona kuunneltiin radiota. Kansakoulussa Jaakko kertoo olleensa arka mörisijä eikä nuotti oikein kulkenut. Koulussa laulettiin virsiä. Opettaja säesti harmonilla. Numerot tulivat laulukokeiden perusteella. Jaakon laulunumerot olivat välttäviä. Luokassa laulettiin lähinnä kansanlauluja ja radiosta kuunneltiin iskelmää. Kansakoulussa soitettiin nokkahuilua, melodikaa, triangelia ja tamburiinia.

Keskikoulussa oli musiikinopettaja, joka ymmärsi enemmän laulupuolesta. Opettajana oli ensin mieskanttori. Tunnit olivat hauskoja. Myöhemmin musiikinopettajaksi tuli nainen, joka myös oli kanttori. Opettaja antoi toiveita musiikin suhteen ja perehdytti musiikkiin. Teoriaa opeteltiin ja jopa sitä, miten joku teema varastettiin tunnetulta säveltäjältä esim. suomen euroviisukappale Bachilta. Teorian kokeista tuli hyviä numeroita. Laulu rupesi sujumaan paremmin. Laulukokeista Jaakko sai kasin. Äänenmurros tuli 12–13 -vuotiaana. Kuorossa Jaakko ei laulanut, sinne valittiin Jaakon sanojen mukaan hyvääänisiä laulajia. Positiivisin muisto keskikoulusta oli kevätjuhla, kun sai muiden mukana laulaa sydämensä kyllyydestä. Lukiossa Jaakko ei valinnut musiikkia, mutta se alkoi harmittaa myöhemmin.

Lukion jälkeen alkoivat kiinnostaa laulumusiikki, yksinlaulut esim. Merikannon laulut ja runous. Jaakko kuunteli oopperalaulajia esim. Talvelaa. Pikkuhiljaa metsätiellä kulkiessaan Jaakko huomasi hyräilevänsä ja laulelevansa itsekseen. Jaakko kirjoitteli myös runoja, niissä häntä kiinnosti rytmi ja muoto ja tarve ilmaista itseään.

Armeijassa Jaakko ei laulanut mielellään, kun siellä oli "naureskelumeininkiä" ja hän koki olleensa melko arka. Armeijan jälkeen Jaakko meni puutalousopistoon Kotkaan, siellä hän oli samaan aikaan runopiirissä, lausuntapiirissä ja laulupiirissä. Odotuksia oli paljon ja innostusta. Laulupiirissä oli monta ihmistä yhtä aikaa, siellä laulettiin Vaccaita ja oman vuoron koittaessa, Jaakko kertoo laulaneensa ihan pieleen. Toiveet murskautuivat ja pettymys oli suuri. Laulunopettaja oli suorasanaisten nainen, joka antoi sekä positiivista että negatiivista palautetta. Laulaminen jää vuosiksi paitsi "pienessä pöhnässä". Jaakko huomaa olleensa noina aikoina hieman masentunut. Naissukupuolen kanssa oli kaikenlaisia ongelmia. Jaakko on ollut aina ujo, mutta on kuitenkin halunnut esiintyä julkisesti mm. lausumalla runoja. Tilanteet ovat jännittäneet kovasti mutta pelko on kuitenkin aina ollut jotenkin hallinnassa. Jaakko kuvailee itseään sanoilla ujo, vilkas.

Puutalousopiston jälkeen Jaakko käy tanssimassa ja näyttelee näytelmäpiirissä. Jaakko käy kuuntelemassa laulajia lied konserteissa ja mieleenpainuvien oli suomalaisten laulujen konsertti jossa laulaja, Walton Grönroos unohti Kuulan Epilogissa kerta toisensa jälkeen laulun aloitus sanat.

Perheen karttuessa Jaakolta jää harrastukset ja konserteissa käynnit. Siihen aikaan hän kertoo laulelleensa omille lapsilleen. Vuonna 1996 Jaakko osallistuu teatterijuttuun, jossa hänelle tarjotaan "lauluhommaa" mutta kappale oli niin vaikea ja kritiikki korkealla, ettei hän suostunut laulamaan laulua esityksessä.

Jaakko tulee samana vuonna vetämälleni teatterilaulukurssille kansalaisopistoon ja kertoo saaneensa kipinän laulamiseen uudestaan. Hän alkaa uudestaan tutustumaan runouteen ja vähitellen alkaa syntyä melodioita joita hän laittaa ylös paperille. Jaakko opiskelee itsekseen musiikinteoriaa ja tutkii miten säveltäjät ovat tehneet lauluja. Ensimmäiseksi laulukseen Jaakko säveltää lastenlaulun. Duurimelodia syntyy helposti piirongin päällä ja sitten Jaakko tekee lauluun sanat.

Haastatteluhetkellä Jaakolla on noin viisikymmentä laulua, joihin osaan hän on osaan tehnyt tekstin itse ja osaan ottanut valmiin runon. Laulut syntyvät eri tavoilla joskus puhuttelee runo joskus "kajahtaa" melodia soimaan päässä. Jaakko mainitsee Eino Leinin runon "Pilvinen päivä uus " jonka hän haluaisi säveltää ja johon hänellä on jo "pyörinyt"

jonkunlainen melodia päässä. Joskus on jostain laulusta valmiina ensin A-osa joskus B-osa. Jaakko osaa omien sanojensa mukaan tehdä paremmin pienimuotoisia juttuja. Mutta pitkällä tähtäimellä haluaa oppia tekemään myös laajempia kokonaisuuksia. Molli tuntuu Jaakolle läheiseltä ja säveltäessään hän miettii ensin valmiiksi symmetriat. Jaakolla on hyvä ”matikka pää” jonka hän uskoo auttaneen laulujen tekemisessä.

Laulamisen suhteen Jaakko on saanut varmuutta eikä enää masennu, jos on hermoillut esiintyessään. Hän on oppinut poistamaan jännityksiä, vaikka äänenhallinnassa on vielä vaikeuksia. Unelmana haastatteluvaiheessa on laulaa haitarin tai pianon säestyksellä laulelmia, joissa on hyvä tarina. Jaakko kertoo, että hänellä on pieni maanisdepressiivinen piirre ja ajatukset ”pyörii” samaa rataa, jumittaa ja on mitä sattuu varsinkin joulun aikoihin.

Musiikilla on Jaakolle vapauttava tunne, joten säveltäminen on auttanut sisäisen maailman järjestelyssä, myös muiden asioiden suhteen hänestä on tullut ”jämpä”. Nykyisin musiikki on mukana jokapäiväisessä elämässä, laulamalla, säveltämällä ja kuuntelemalla.

5.1 Jaakon merkittävien laulunoppimiskokemusten analyysi ja tulkinta

Jaoin Jaakon laulunoppimiskokemukset Lewinin kognitiivisesta näkökulmasta kolmeen ajallisesti kronologiseen elämänkenttään:

I koulu-aika (lapsuus, ja nuoruus)

II lukio, armeija ja opinnot puutalousopistossa (varhaisaikuisuus)

III perheen perustaminen ja työttömyys (aikuisuus ja keski-ikä)

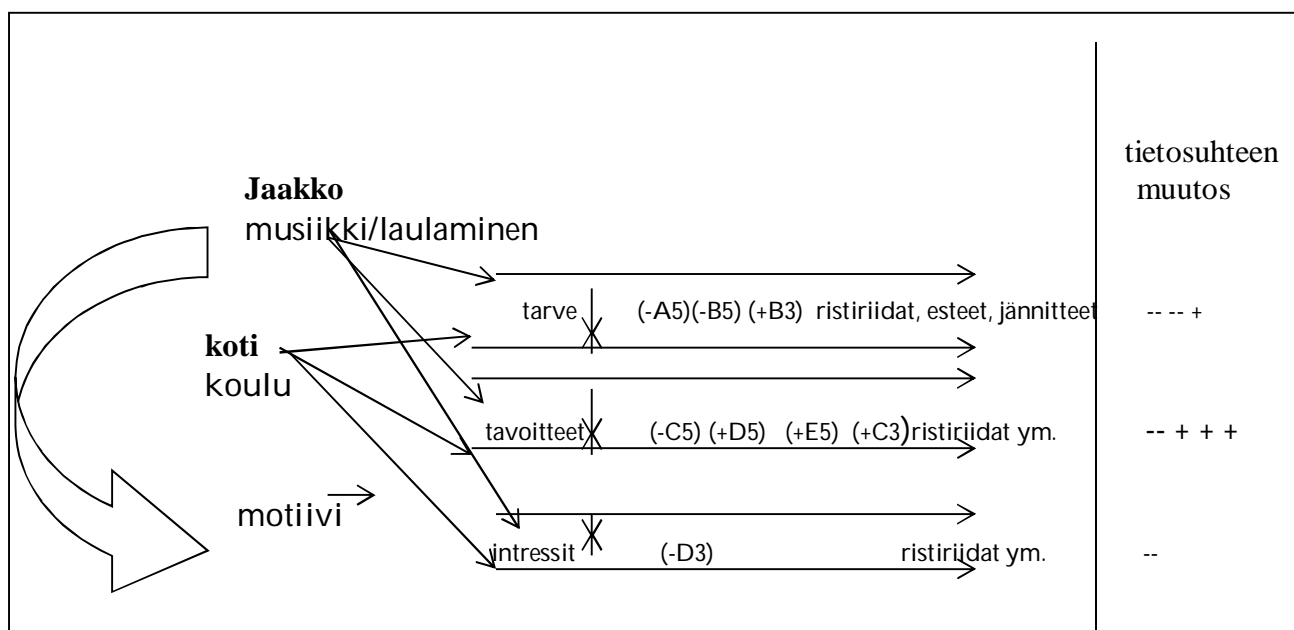
Kahden ensimmäisen elämänkentän yhteydessä siteeraan Jaakon kertomia ajatuksia ja kokemuksia ja tulkitsen niitä Rauhalan fenomenologisen merkitysanalyysin viitekehyksessä. Kolmannella elämänkentällä tutkin Jaakon muuttunutta tietosuhdetta (musiikki /laulaminen) tarkemmin myös Phenixin hierarkkisen muodostelman valossa. Seuraavaksi esittelen Jaakon elämänkentät, joihin liitän kronologisesti Jaakon kertomuksesta poimimani ja edellä esittelemäni tekijät.

I Elämänkenttä

Ensimmäisen elämänkentän ympäristö liittyy lähinnä kotiin ja kouluun. Kotona ei lauleta eikä harrasteta musiikkia (-A5). Koulussa on suuri merkitys opettajilla. Alaluokilla Jaakko ei pahemmin laula vaan on "arka mörisijä" (-B5). Laulusta hän saa arvosanaksi välttävän (-C5). Kansakoulussa soitetaan mm. nokkahuilua ja tamburiinia (+D5) Keskikoulussa on hauskat musiikin tunnit ja opettaja ymmärtää enemmän laulusta (+E5). Musiikinopettaja antaa myös toivoa musiikin suhteen. Teoriankokeista hyviä numeroita, koska "on lukenut sen verran hyvin" (+C3). Jaakko ei pääse laulamaan koulun kuoroon (-D3). Kevätjuhlissa saa laulaa muiden mukana (+B3).

Kuvioon (4 alhaalla) olen poiminut haastateltavan esiin ottamat negatiiviset ja positiiviset kokemukset. Jaakon ensimmäiselle elämänkentälle haastattelussa esille nousevia negatiivisia ja positiivisia kognitiiviseen tietosuhteeseen vaikuttavia kokemuksia on yhtä paljon. Jaakko itse nostaa merkittävimmäksi musiikkimuistoksi laulamiseen ja sen tarpeeseen liittyvän kokemuksen (+B3): "Positiivisin muisto on että kevätjuhlissa sai laulaa sydämensä kyllyydestä".

Elämänkenttä (I)

KUVIO 4 Musiikkiin /laulamiseen liittyvät kokemukset Jaakon ensimmäisellä elämänkentällä.

Jaakon merkittävin musiikkikokemus kouluajoilta liittyy laulamiseen, joka on yhteydessä emotionaaliseen tyytyväisyyden, ilon ja onnellisuuden tunnelmiin. Emotionaaliset vaikutelmamerkitykset ovat Rauhalan mukaan osa kokemusta ja sen tulkintaa.

Haastateltava: *"Pikkasen anto enemmän toivetta sillä tavalla keskikouluajoilla, että ei ole ihan täysin taulapää niissä musiikkiasioissa...että sillä tavalla on varmasti korvaa ja sitten ei välttämättä äänenmurroksen takia ääni oikein pelannu" – - "kanttori anto palautetta, että laulu ei mene nuotilleen mutta muuten toivoa musiikillisesti."*

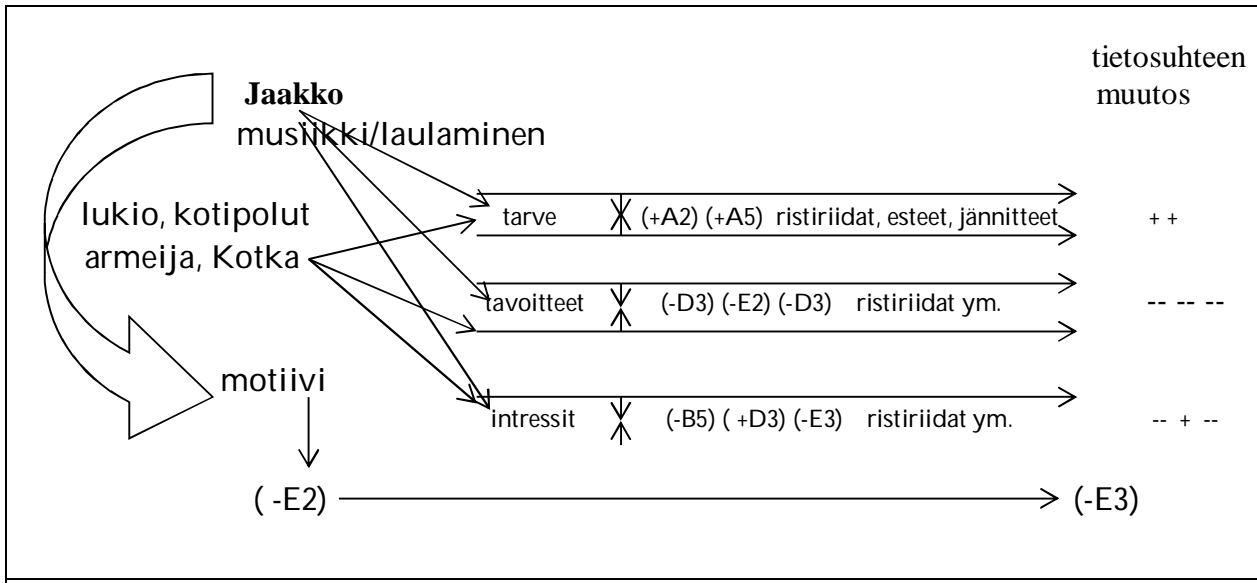
Tämä positiivinen kannustus (+C3) ensimmäisellä elämänkentällä ohjaa Jaakkoa musiikin pariin toisella elämänkentällä.

2. Elämänkenttä

Toisen elämänkentän ympäristö jakautuu lukioon, jossa hän ei valinnut valinnaisaineeksi musiikkia (-D3) ja kotipoluille joilla Jaakko huomaa hyräilevänsä kaikenlaisia melodioita (+A2), armeijaan (-B5) jossa ujo Jaakko ei *"naureskelu meiningin"* takia halua laulaa vaikka *"kaikki iltavirret osaakin"* sekä opiskeluaikaan puutalousopistossa. Opiskeluaikana musiikkiin liittyvät harrastukset lisääntyvät (+D3) Jaakolla on *"tarve ilimasta itteensä"* ja halu (+A5) päästä esiintymään. Jaakko käy tanssimassa, näytelmäpiirissä, laulukonserteissa, liittyy runopiiriin, jossa kirjoitetaan omia runoja ja laulupiiriin, missä laulaminen (-E2) *"menee täysin pieleen"*. Jaakolla on opiskelun ohella *"liian paljon pyrkimyksiä joka suuntaan"* (-D3). Jaakko lopettaa laulamisen moneksi vuodeksi (-E3).

Elämänkentällä nämä muuttujat heijastuvat yksilön ja ympäristön (esim. koulu) sen hetkisiin tarpeisiin (laulamisen tarve), intresseihin (laulutunnit), tavoitteiden (halu esiintyä) saavuttamiseen ja niiden saavuttamisen tiellä oleviin esteisiin ja jännitteisiin. Jotka sitten vaikuttavat yksilön motivaatioon esim. laulamisen/musiikin harrastamisen suhteen. Kuviossa viisi (alla) nähdään, kuinka Jaakko tuo esiin enemmän negatiivisia, kuin positiivisia kokemuksia.

Elämänkenttä II

KUVIO 5 Musiikkiin ja laulamiseen liittyvät kokemukset Jaakon toisella elämänkentällä.

Merkittävimmäksi musiikkikokemukseksi nousee laulamiseen liittyvä negatiivinen kokemus (-E2). Hän epäonnistuu laulutilanteessa muiden kuullen ja saa siitä opettajalta sellaista palautetta jonka hän sanoo kokeneensa "nöyryyttävänä". Musiikkiin ja laulamiseen liittyvät harrastukset loppuvat vuosikausiksi (-E3). Rauhalan (1985) mukaan merkittävä oppimiskokemus on osa henkilön intentionaalisuutta ja subjektiivista elämismaailmaa. Kokemuksen merkitys elää ja muuntuu koko ajan. Kielteisen kokemuksen persoonakohtainen yleinen kietoutuu yksilön maailmankuvassa oleviin merkitysverkostoihin, -kietoutumiin tai -tihentymiin.

Silkelän (1999) mukaan tutkijan olisi haastattelutilanteessa pyrittävä saamaan tutkittava oman koetun maailman tutkijana tilaan, jossa merkityssuhteiden sisäiset suhteet olisivat mahdollisimman avoimia ts. lisää jäsenystä vaativia. Tällöin Rauhalan (1974) fenomenologisen lähestymistavan valossa uusi kokemuksen tiedostaminen ja oivaltaminen tulee mahdolliseksi ja aktiseuraannon (mm. havaitseminen, muistaminen, kuvittelemine, tunteminen jne.) purkamisen kautta tutkija ja kokemuksen kertoja voivat päästä käsittämään mielen ilmenemiseen liittyviä latenteja kerrostumia. (Silkelä 1999, 87.)

Haastattelija: *Minkälainen olo sulle siitä tuli?*

Haastateltava: *Tulihan siitä aikamoinen pettymys siinä vaiheessa...sitä oli aika lailla ettei sitä pystynyt oikein käsittelemään sitten ite sitä hommaa.*

Haastattelija: *Oliko ne toiveet murskautuneet?*

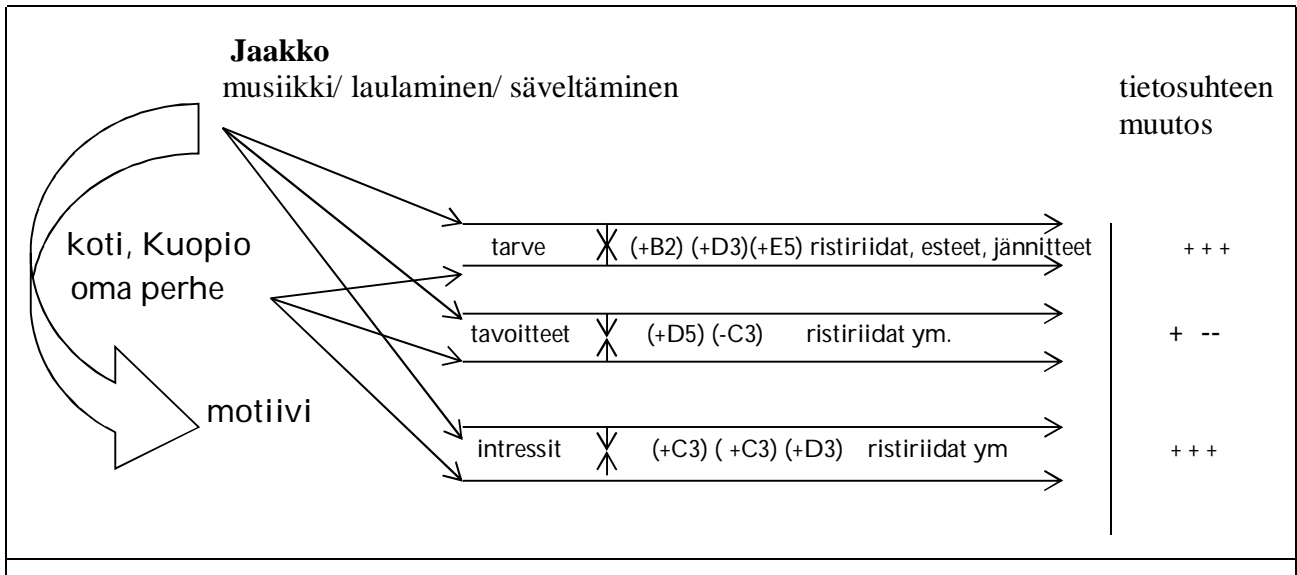
Haastateltava: *Niin.. minä en pystyny analysoimaan oliko se minun vika vai maailman vika.*

”Vaikka maailma on ihmisestä riippumatta olemassa, niin se, miten ihminen voi sitä ymmärtää, riippuu siitä, miten hän joutuu suhteeseen maailmaan. Kaikki eivät koe maailmaa samoin.” (Rauhala 1974a, 121) Tärkeää kielteisen kokemuksen läpityöstämisessä on sen tuhoavuuden voittaminen. Ihminen on suhteessa maailmaan situationaalisen säätöpiirin kautta. Situationaalisella säätöpiirillä Rauhala (1987,28) tarkoittaa ihmisen realisoitumista erilaisissa olemisen tyypeissä: situationaalisuus, orgaaninen elämä ja tajunnallisuus.

3. Elämänkenttä

Kolmannen elämänkentän ympäristössä Jaakko asuu ensin poikamiehenä ja sitten oman perheen kanssa. Jaakko laulaa lapsilleen (+B2). Jaakko joutuu työttömäksi ja jää kotiin hoitamaan lapsia. Jaakko opiskelee itseksensä musiikin teoriaa (+C3). Ensimmäinen sävellys on lastenlaulu (+D5) Jaakko menee mukaan teatteriharrastukseen jossa saa *liian vaikean* laulun esitettäväkseen (-C3). Jaakko osallistuu teatterilaulukurssille (+C3) josta saa kipinän aloittaa yksityistunnit laulussa (+D3). Pikkuhiljaa motivaatio kasvaa myös laulujen säveltämisen suhteen (+D3). Musiikista: säveltämisestä ja laulamisesta muodostuu osa jokapäiväistä elämää (+E5). Kuviossa kuusi (alla) nähdään kuinka kolmannelle elämänkentälle nousevat kokemukset musiikista ja laulamisesta ovat pääasiallisesti positiivisia.

Elämänkenttä (III)/kokemukset

KUVIO 6 Musiikkiin ja laulamiseen liittyvät kokemukset Jaakon kolmannella elämänkentällä.

Merkittäväksi kokemukseksi nousee positiivinen palaute (+C3) jonka Jaakko saa laulamisestaan. Palaute motivoi häntä harjoittamaan ääntään paitsi laulutunneilla myös niiden ulkopuolella. Myös omista sävellyksistä saatu kannustus ja palaute (+D3) nousevat tärkeäksi Jaakon kolmannella elämänkentällä.

5.2 Jaakon kolmas elämänkenttä Phenixin hierarkkisen rakenteen muodostelmassa

Jaakon kolmas elämänkenttä on lähimpänä haastatteluhetkeä, joten esittelen sitä seuraavaksi tarkemmin myös Phenixin hierarkkisessa muodostelmassa. Voidaan sanoa, että musiikkiin (laulaminen, säveltäminen) liittyvät valinnat yleistyvät ja ohjaavat Jaakon päämääriä ja haastavat uusiin tavoitteisiin, näin ne myös integroituvat maailmankatsomuksen keskeisiksi osiksi. Musiikista ja laulamisesta on tullut tärkeä osa Jaakon elämismaailmaa ja näin kaikki hierarkian tasot palautuvat peruskysymykseen olemassaolon merkityksestä.

1. Olemassaolon merkitys

Musiikki symboloi elämää itseään. Musiikki on psyykkisen prosessin symboli (Langer). Yksilö voi musiikkia käyttämällä korjata, uudelleen organisoida, jäsentää omia psyykkisiä rakenteitaan, järjestellä, ilmaista ja luoda uudelleen tajunnan ja tunteiden rakenteita.

Haastateltava: *Mulla on joku semmonen pieni maanisdepressiivinen piirre...mikä siellä pohjalla on...monta asiaa mielessä...kaikkee mahdollista...ajatukset jumittaa...se on ylleensä tuossa jouluna...ajatukset on mitä sattuu...ylleensä musiikilla on semmonen vapauttava tunne...säveltäminen auttaa siinä vaiheessa kun ne ajatukset pyörii samaa rataa niin...musiikissa on se muoto...että sitä on saanu sitä sisäistä maailmaansa tullu järjesteltyä...joittenkii asioiden suhteen on tullut jämpä...musiikki on auttanu siinä.*

Jaakon kolmannella elämänkentällä musiikin tuleminen, laulaminen ja säveltäminen ovat tärkeässä osassa hänen olemassaoloa ja sen merkityksellisyyttä. "Pieni maanisdepressiivinen piirre" vaikuttaa ajoittain koko elämään. Jaakon mukaan musiikki auttaa häntä sisäisen maailman järjestelemisessä, joka taas vaikuttaa Jaakon elämänkentän muilla alueilla ja läpäisee hierarkioiden kaikki tasot.

2. Itsestä huolehtimisen merkitys

Jaakko tarkastelee ja analysoi laulamistaan kaikkien elämänkenttien, tietosuhteiden muutosten läpi. Rauhalan sanoin: "Subjektiivisen maailmankuvan merkityssuhteet ovat jatkuvassa toiseksi muuntumisen tilassa vaan subjekti ohjaa mieltä jonkin tapahtuman historiallisena projektiona. Se ei ole kuitenkaan kaaos, vaan normaalisti suhteellisen ehyt mielellinen järjestelmä." (Rauhala 1989c, 10.) Haastatteluhetkellä Jaakolla on erittäin realistiset kuvat itsestään laulajana. Laulamiseen liittyvien harjoitusten avulla hän on löytänyt keinon poistaa esim. lihasjännityksiä, jotka vaikuttavat paitsi laulamiseen myös koko ihmiseen, kehoon, psyykeen ja olemassaoloon ylipäätään. Rauhalan (1989) mukaan

ymmärtämysyhteydestään ja koetun maailman kokonaisuudesta irrotettu merkityssuhde lakkaa olemasta sitä mitä se alkuperäisesti on.

Haastateltava: *Mulla ei ollut silloin nuorempana odotuksia (laulamisen suhteen) eikä tietosuuttakaan...äänenhallinnassa oli vaikeuksia...se on parantunut vuosien mittaan...paremmin pystyy nykyisin esiintymään...laulua sen takia suosin, että sen kautta oppii niitä jännityksiä poistamaan.*

Rauhala kirjoittaa: "Kohtalonomaisissa eksistentiaalisissa valikoitumissa ja/tai itse tekemistämme valinnoista ratkaisemme olemassaolomme tavan tai laadun joko hetkestä hetkeen vaihtuvasti tai suhteellisen pysyvästi." (Rauhala 1989c, 10.) Jaakko tarkastelee ja analysoi laulamistaan kaikkien elämänkenttien, tietosuhteiden muutosten läpi. Haastatteluhetkellä hänellä on erittäin realistiset kuvat itsestään laulajana. Laulamiseen liittyvien harjoitusten avulla hän on löytänyt keinon poistaa esim. lihasjännityksiä, jotka vaikuttavat paitsi laulamiseen myös koko ihmiseen, kehoon, psyykeen ja olemassaoloon ylipäätään.

3. Oman elämän aktiivisen ohjaamisen merkitys

Situationaalisen säätöpiirin sidonnaisuuden kannalta Rauhalan (1974a, 153) mukaan on erotettavissa kaksi päätyyppiä: ohjauksettomuus ja itseohjauksellisuus.

Haastateltava: *Säveltäminen on hirmu kiinnostavaa...jonkun verran minä jo nuorempana niitä nuotteja sillä lailla tutkin ...tahtijaot ja muut...että sillatavalla tutkin näitä musiikkioppaita ja laulukirjoista kattonu aina apua merkintöjen suhteen...sillä tavalla opiskellu sitä niinkun itekseen ja sitten aina kysyny apua...tietosesti niinkun sitä korvaa niinku kehittää tajuamaan erilaisia intervalleja ja sointuja.*

Edellisessä siteerauksessa Jaakon haastattelusta voidaan nähdä, miten tällä hierarkian tasolla Jaakon elämänkentässä säveltäminen on voimakkaasti itseohjauksellista ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan edistymiseen säveltämisessä on tietoisesti omissa

käsissä. Tämän positiivisen tietosuhteen kautta säveltäminen heijastuu hierarkian muille tasoille aina ylimpään tasoon asti.

4. Oman kasvatus ja hoitovastuun merkitys

Jaakko oli kokenut palautteet laulamisestaan ja lauluäänestään, nolaamisena ja loukkaavina ja ne olivat synnyttäneet hänelle katkeruutta ja vastenmielisyyttä ihmisen psyykkisen elämän symbolia, musiikkia kohtaan. Mutta lasten syntyminen saa Jaakon laulamaan toisen elämänkentän negatiivisten kokemusten jälkeen. Myös omat sävellykset alkavat nousta kuuluville lapsille hyräilyn myötä.

Haastateltava: Sitten kun alko tuota perhettä karttumaan...synty se Pentti poika ...sillä tavalla olin lasten kanssa että tuli niitä Rautavaaran lauluja laulettua ja niitä nukkumattijuttuja rupes tulemaan ihan luonnostaan...kaikenlaista pientä...[omia sävellyksiä]

Rauhala (1974a, 123) puhuu vuorovaikutuksen tärkeydestä ja mahdollisuudesta ihmisen elämässä seuraavasti: "Ei voida ajatella ihmisen olemassaoloa ilman vettä, ravintoa, ilmaa toisia ihmisiä. Samalla kun eksistenssi, inhimillinen kokonaisuus, todellistuu näissä suhteissa, hän myös tulee sellaiseksi kuin nämä suhteet edellyttävät." | On pääteltävissä, että lapsien syntymä ja vuorovaikutuksellisuus Jaakon elämässä saa musiikin ja laulamisen heräämään uudestaan pitkän tauon jälkeen, ja näin vähitellen laulamisen merkitys muuttuu positiiviseksi, joka peilautuu positiivisena hierarkian kaikille tasoille.

5. Joidenkin yksittäisten elämäntehtävien merkitys

Jaakon elämänkentällä musiikki eri muodoissaan ohjaa ajatuksia ja toimintaa erilaisten esim. tässä säveltämiseen liittyvien tavoitteiden kautta kohti päämäärää ja musiikin korkeamman asteista hallintaa. Voidaan havaita, että musiikki toimii haasteltavan psyykkisen prosessin symbolina jossa haastateltava voi musiikkia käyttämällä korjata, uudelleen organisoida, jäsentää omia psyykkisiä rakenteitaan.

Haastateltava: *Metsätorpparinlaulu...se tango..se A-osan teema mulla yhdessä muodossa on ihan päässä ...siihen piti sitten vääntää se B-osa...se B-osa ei ollu vielä valmiina...sitten kun löysin sen runon niin ...aha... ja tein vaan sen B-osan..tango...en ruvenna tekemällä tekemään se on kuitenkin aika iso kokonaisuus että kun minä semmosia pienimuotisia juttuja ossaan paremmin...iso kokonaisuus vaatii kuitenkin niin kun Espanjan kieli...se tuntuu sitä aikaa vievän...se ei oo suoraan verrannollinen siihen mittaan...se siinä kuitenkin semmonen ajatuksellinen kokonaisuus...ja tasapainossa..olla joku semmonen ajatus niinkun siinä... minä pikkusen varovasti suhtauvun..oon vähän kokeillu kaikenlaista... niin kun tämmösiä isompia kokonaisuuksia...missä aina on hyviä osia...mutta kyllä se jossain takaraivossa se tango jos vaan sattuu osaset kohalleen ...jos vaan joku sovittais...se on niin kun pitkän tähtäimen projekti.*

Situaatio on aina ainutkertainen ja yksilöllinen ja olemassaolo ajallisuuteen kietoutunutta. Ainutkertaisuus korostuu lisäksi ajallisuuden funktiona yksilön olemassaolossa. Yksilö Rauhalan mukaan on ”yksilöhistoriallinen prosessi, joka etenee niin kauan kuin on elämää. Intentioiden ja niitä toteuttavien tekojen välinen yhteys on luonteeltaan käsitteellinen tai looginen ja ei-kausaalinen. Tästä seuraa merkittävien oppimiskokemusten tutkimisessa se, että niiden selittäminen tulee olla ”ymmärrettävää” ja hermeneuttista. Persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset ovat intentionaalisia elämäntapahtumia ja niiden tarkastelun tulee tapahtua henkilön elämäkertomuksen ja kokemushorisontin kokonaisuudessa.

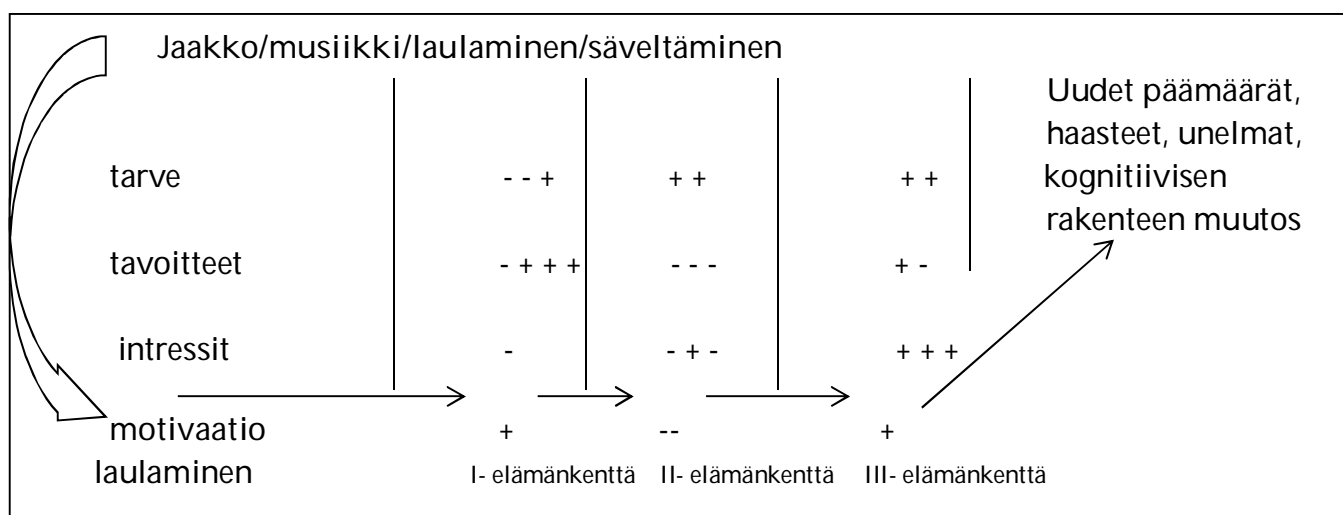
5.3. Tulokset

Tutkimukseen osallistuvan henkilön haastattelu nosti esille kokemuksiin liittyviä välittömiä elämyksiä, tunteuksia, tunnetiloja, mielikuvia ja ajatuksia. Näin sekä positiiviset että negatiiviset persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset muodostavat merkitystihentymiä ja merkitysverkostoja jotka vaikuttavat laajemmin tutkittavan kehityshorisonttiin. Kaikki esiin tulleet laulamiseen ja musiikkiin liittyvät kokemukset

liittyvät Jaakon elämämaailman kokonaisuuteen ja tulevat ilmi hänen kertomassaan elämäkerrassa. Lauri Rauhalan fenomenologisen lähestymistavan mukaan ja käyttäen esittelemääni kolmea elämäkenttää Jaakon laulukokemukset ovat muodostaneet erilaisia merkityssuhteita (+/-) eri kentillä (Kuvio7, alla).

Syntyneestä kuviosta voidaan tulkita, että Jaakon ensimmäisellä ja toisella elämäkentällä lauluääni on ollut enimmäkseen negatiivista *"arka mörisijä"* joka ei *"laula nuotilleen"* eikä *"missään sävellajissa"*, mutta kolmannella elämän kentällä hän tekee valintoja, joiden kautta hän pystyy merkittävästi kehittämään, kohtalonomaisesti saamaansa lauluääntä. Lauluharrastuksen ilmestyminen Jaakon kolmanteen elämäkenttään on muuttanut positiivisuudellaan hänen kenttäorientaatiota ohjaavia skeemoja (laulamisen ja säveltämisen skeemat) näin musiikilliset valinnat ovat yleistyneet ja musiikillisten aktiviteettien kuten kuuntelun harjoittamisen ja esittämisen kautta muodostuneet tärkeiksi myös muilla elämäkentillä esim. elämän tasapainoiseen kokemiseen, psyykkisen rauhoittumiseen liittyvään mielekkyyteen ja merkityksellisyyden etsimiseen.

Elämäkenttä III/ merkitysristiriidat

KUVIO 7 Merkitysristiriitojen mielekkyysohjelmissa nousseet (+/-) kokemukset Jaakon kolmella elämäkentällä

Kokemusten läpityöstäminen voi tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan auttaa yksilöä halutessaan löytämään merkittävästä oppimiskokemuksesta uuden muuntuneen ymmärtämysyhteyden. Jaakon laulamiseen liittyvät kokemukset ovat olleet melko negatiivisia melkein nelikymppiseksi saakka. Sitkeästi hän onnekkain sattuman, positiivisen palautteen ja ennen kaikkea oman pitkäjännitteisen työnsä avulla pääsee toteuttamaan itseään musiikin kautta.

Kuten Rauhala (1987, 143) toteaa, ihminen voi vaikuttaa kokemuksensa sisältöön tilanteen rakenteeseen kohdistuvilla valinnoillaan. Hän voi hylätä tilanteestaan negatiivisia rakennetekijöitä ja valita siihen uusia faktisuukseltaan positiivisia komponentteja. Tämä voi tapahtua vain tilanteen kohtalomaisen rakenteen puitteissa, ei sen vastaisesti.

Haastateltavan laulunoppimiskokemukset ovat olleet yhteydessä elämänkentällä vaikuttaviin ihmisiin: kasvattajiin, opettajiin ja vanhempiin sekä muihin merkityssuhteisiin: koti, koulu, harrastuspiirit. Erilaisista vuorovaikutustilanteista esiin nousseet merkittävät laulumuistot ovat saaneet sisältönsä näissä vuorovaikutustilanteissa syntyneeseen haastateltavan käsitykseen itsestään laulajana, joko kannustavan palautteen tai jopa nolaamisen myötä.

Ensimmäisellä elämänkentällä palaute on pääosin saatu koulusta opettajilta. Toisella elämänkentällä Jaakko saa negatiivista palautetta ensin kavereiltaan armeijassa sitten Kansalaisopiston laulupiirin lauluopettajalta. Negatiivinen palaute saa Jaakon lopettamaan lauluharrastuksen. Kolmannella elämänkentällä palaute on ollut myönteisiä ja Jaakko aloittaa sinnikkään opiskelun oman äänen kehittämiseksi. Mukaan tulee myös säveltäminen. Vuosien kuluessa musiikki, laulaminen ja säveltäminen saavat positiivisten fyysisten ja psyykkisten hallintakokemusten myötä yhä suuremman sijan Jaakon kolmannella elämänkentällä hierarkian kaikilla tasoilla ja auttavat häntä jäsentämään omaa maailmaansa ja elämänkentällä esiintyviä psyykkisiä ongelmia.

Näyttää siltä, että pienikin kannustus laulamiseen liittyvien merkittävien oppimiskokemusten kohdalla nousee tässä haastattelututkimuksessa tärkeäksi, koko elämään vaikuttavaksi positiiviseksi tekijäksi.

6 DISKUSSIO

Fenomenologisen psykologian tutkittava ilmiö perustuu aina tajunnan mielellisyyteen. Tutkittava ilmiö on aina kokemus jostain tilanteen rakennetekijästä. Ilman tilanteita ei ole kokemusta. Niinpä tutkijan ei pidä fenomenologiset kriteerit täyttävässä tutkimuksessa etukäteen rajata kuin sen yleisen tilanteen rakennetekijän, johon liittyvistä kokemuksista hän on kiinnostunut. Tutkija ei voi tutkimuksen luotettavuuden kärsimättä päättää etukäteen, mistä yksityiskohtaisista tilanteen kokemuksen muodostavista yhteenliittymistä häntä kiinnostava ilmiö koostuu. (Perttula 1996, 177.)

Tutkija ei voi päättää esimerkiksi sitä, että keski-ikä elävän henkilön elämän ulkoiset tai sisäiset puitteet eriytyvät kaikkien tutkittavien elämässä laulun ja musiikin harrastamisena, musiikin kuunteluna, tanssimisena, konserteissa käyntinä tai ylipäätään musiikkiin ja laulamiseen kohdistuvina ajatuksina.

Yhden haastattelukerran perusteella ei voida tehdä kovinkaan syvällistä analyysiä eikä saavuttaa tarvittavan avointa haastattelutilannetta asioiden auki kerimiseksi. Tosin hermeneuttisen idean mukaisesti tulkinnat ja tutkimuskohteesta esitetyt määrittelyt säilyttävät tiedonmuodostusprosessissa aina tietyn väliaikaisuuden leiman. Siljanderin mukaan (1988, 118): "Hermeneuttiseen tutkimusprosessiin sisältyy ajatus tutkimusprosessin spiraalinomaisesta etenemisestä, jossa olennaista pitäisi olla se, että tutkija jatkuvasti korjaa ennako-oletuksiaan, luopuu epärelevantteista sitoumuksistaan, ymmärryksen lisääntyessä mahdollisesti myös muuttaa ongelmanasetteluaan jne."

Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa yksilölliset ilmaisut ja näkemykset ovat merkityksellisempiä kuin yleisyys, rakensin analyysin hermeneuttisen tulkintaprosessin mukaisesti sen yksittäisten osien; tutkittavan kertomukset omista laulukokemuksista,

yhdistettynä Rauhalan fenomenologiseen analyysiin ja kokonaisuuden, leviniläisen elämänkentän ja Phenixin hierarkkisen rakenteen vuoropuheluksi. Tämän avulla pääsin hermeneuttisen spiraalin seuraavaan vaiheeseen, jossa yksittäisten osien merkitys samoin käsitys kokonaisuudesta hieman muuttui.

Laulamiseen liittyvät omakohtaiset kokemukset ovat auttaneet minua hahmottamaan ja analysoimaan tutkittavan kokemuksia. Rinnakkain tässä tutkimuksessa on ollut henkilökohtainen tarve hahmottaa oma todellisuus ja filosofinen ymmärrys itsestä kasvattajana, musiikin ja laulunopettajana ja samalla tutkia laulamisen olemusta ja merkityksellisyyttä tutkittavalle.

Laulaminen on mielestäni osa musiikkia ja lauluun liittyvät kokemukset laajenevat musiikillisiksi kokemuksiksi ja onnistuneet kokemukset saavat ihmisen kiinnostumaan niin laulamista ja oman äänen kehittamisestä kuin musiikista yleensä. En tässä tutkimuksessani arvota laulamista tai musiikkia, mikä on hyvää tai mikä on huonoa.

Vaikka fenomenologisen analyysin, tutkijan kiinnittäessä huomiota tutkimukseen osallistuvien kokemuksiin tietystä elämänalueesta, tuottama käsitys kokemuksen perusrakenteesta ei oikeuta tutkijaa tekemään yleistyksiä tutkimukseen osallistuvien ihmisten ulkopuolelle on se Juha Perttulan (1996) mukaan kuitenkin mahdollista silloin kun tutkimuksen lukijat löytävät niistä jotain omaa kokemismaailmaa kuvaavaa. Näin ollen oletan, että osallistuvan henkilön subjektiiviset kokemukset musiikista omalla elämänalueellaan valottavat laajemmalti aiheeseen liittyviä merkityksiä.

Lähteet:

- Ahonen, H. 1993. *Musiikki. Sanaton kieli*. Musiikkiterapian perusteet. Oy Finn Lectura Ab. Loimaa.
- Giorgi, A. 1988b *The phenomenological psychology of learning and the verbal learning tradition*. Teoksessa Giorgi A. (toim.) *Phenomenology and psychological research*, s.23-85. Pittsburg:Duquesne University.
- Haapala, A. 2000. *Katsaus fenomenologian syntyyn ja kehitykseen Saksassa ja Ranskassa. Maailmassa olemisen ja taiteilijan eksistenssi*. Askeleita eksistentiaaliseen estetiikkaan. Teoksessa Haapala, Arto ja Lehtinen, Markku (toim.). *Elämys,taide ja totuus: Kirjoituksia fenomenologisesta estetiikasta*. Helsinki:Yliopistopaino.
- Kurkela, K. 1998. *Musiikillisen edistymisen arviointiperusteista*. Analyysi kuuden musiikkiopiston toiminnasta ja ajatuksia musiikin perusopetuksen järjestämisestä. Teoksessa "Musiikkioppilaitosten perusopetuksen arviointi. Loppuraportti (toim.) Heino T, Ojala M-L.
- Laukkanen, A-M & Leino, T.(toim.).1999. *Ihmeellinen ihmisääni*. Gaudeamus. Helsinki.
- Langer, S. 195. *Feeling and form*. New York : Charles Scriben`s Sons
- Langer, S. 1957. *Mind*. Baltimore: John Hopkins Press.
- Lehtonen, K. 1986 *Musiikki psyykkisen työskentelyn edistäjänä*.(Väitöskirja) Turun yliopiston julkaisuja - Annales Universtatis Turkuensis sarja c: 56
- Lehtonen, K. 1992 *Musiikki elämisen kentällä*. Teoksessa Kognitiivinen musiikkitiede. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia ja raportteja 8.
- Lehtovaara, M. 1992. *Subjektiiivinen maailmankuva kasvatustieteellisenä lähtökohtana*. Acta Universitatis Tampereensis ser. A vol.338. Tampereen yliopisto.
- Lewin, K. 1952. *Field Theory and Learning*. Teoksessa Cartwright, D.(toim.) *Field Theory of social Science*. Lontoo: Tavastoc Publications.
- Merleau-Ponty, M. 1998/1945. *Phennomenologie de la perception*. Paris.Galliard.
- Miettinen, R. 1984. *Kognitiivisen oppimisenäkemyksen tausta*. Helsinki: Valtion koulutuskeskuksen julkaisusarja B nro 24.
- Mäki-opas, A. 1993. "Älä katko kasvavan siipiä!" Auttava, terapeuttinen kasvatusta Lauri Rauhalan eksistentiaalisen-fenomenologisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Acta Universitatis Ouluensis series E. scientiae Rerum Socialium 13. Oulun yliopisto: Monistus ja kuvakeskus.
- Siljander,P. 1988. *Hermeneuttisen pedagogiikan pääsuuntauukset*. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 55.
- Sikkelä, R. 1999." *Persoonallisesti merkittävien oppimiskokemusten merkitys Lauri Rauhalan fenomenologisen tajunnananalyysin valossa*." Synteesi nro 4, 82-91.
- Partanen, M. 1996." *Yhteislaulu terapian välineenä*" Teoksessa H.Ahonen-Eerik(toim.) "Taide psykososiaalisen työn välineenä". Oy Finn Lectura Ab. Loimaa.
- Phenix, P. 1968. *Unamono on love and pedagogy*. Teoksessa Denton, D.(toim.)*Existentialism and Phenomenology in education* 67-84. New York: Teachers College Press
- Perttula, J. 1995. *Kokemus psykologisena tutkimuskohteena*. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Tampere: SUFI.
- Perttula ,J. 1996. " *Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä*" Teoksessa Palmroth, Aino, Nurmi Ismo(toim.).*Alttiiksi asettumisen estetiikka*. Jyväskylän yliopistopaino.

- Rauhala, L. 1974. *Psyykinen häiriö ja psykoterapia filosofisen analyysin valossa*. Helsinki. Weilin + Göös.
- Rauhala, L. 1989. *Ihmisen ykseys ja moneus*. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö
- Rauhala, L. 1992. *Henkinen ihmisessä*. Helsinki. Yliopistopaino.
- Rauhala, L. 1993. *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Kolmas painos. Helsinki. Hakapaino.
- Tarasti E. 2001. "Ääni ja identiteetti". Synteesi nro 2, 23–36.

